

[Time: 2 Hours]

[Marks:60]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. All questions carry equal marks.
  3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Answer **any two** of the following:-

15

- a) Explain the concept of Labour Market and bring out its types.
- b) Discuss search in Labour Markets.
- c) Briefly explain the importance of investment in human capital.

Q.2 Answer **any two** of the following:-

15

- a) Discuss the determinants of labour demand.
- b) Briefly explain the theory of labour supply.
- c) What is backward bending labour supply curve and bring out its applications.

Q.3 Answer **any two** of the following:-

15

- a) Explain the causes responsible for wage differentials.
- b) Briefly explain the concept of labour market rigidities and flexibilities.
- c) Define Contract Labour and explain properties of contractual wages.

Q.4 Answer **any two** of the following:-

15

- a) Explain Labour Market Segmentation in India.
- b) Discuss the impact of Trade Union on productivity and wages.
- c) Write a note on Impact of Liberalisation and Globalisation on Labour Markets.

*****

[वेळ: २ तास]

[गुण: ६०]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. आवश्यक असेल तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

१५

- अ) 'श्रम बाजारपेठ' ही संकल्पना स्पष्ट करून तिचे प्रकार मांडा.
ब) 'श्रम बाजार शोध' यावर चर्चा करा.
क) मानवी भांडवल गुंतवणुकीचे महत्व थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.२ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

१५

- अ) श्रमाच्या मागणीच्या निर्धारक थोडक्यात स्पष्ट करा.
ब) श्रम पुरवठ्याचा सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
क) मागे झुकाव कामगार पुरवठा वक्र म्हणजे काय? त्याचा अनुप्रयोग स्पष्ट करा.

प्र.३ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

१५

- अ) श्रम बाजारात मजुरीतील फरकाची कारणे स्पष्ट करा.
ब) श्रमबाजारातील कठारेपणा (Rigidities) आणि लवचिकता (Flexibilities) थोडक्यात स्पष्ट करा.
क) कंत्राटी कामगाराची व्याख्या लिहा व करारिक (Contractual) मजुरीचे गुणधर्म स्पष्ट करा.

प्र.४ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

१५

- अ) भारतात श्रमिक बाजार विभाजनाची व्याख्या करा.
ब) उत्पादकता आणि मजुरीवरील कामगार संघटनांच्या प्रभावांवर चर्चा करा.
क) श्रमिक बाजारावर उदारीकरण आणि जागतिकीकरणाच्या प्रभावाबद्दल टीप लिहा.

*****